

Nr 107.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1940 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Eksjös förpliktelser beträffande innehavare av vissa befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i staden komma att indragas.

(3:e avd.)

I proposition nr 95 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 1 mars 1940, föreslagit riksdagen medgiva, att till rådmännen i Eksjö Johan Reinhold Konstantin Larsson och Johan Albert Lorentz Aschan må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Norra och Södra Vedbo domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten under deras återstående livstid utbetalas årlig gottgörelse med 900 kronor till Larsson och 100 kronor till Aschan, med iakttagande av att å förmånen dyrtidstillägg icke skall utgå.

Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga. Beträffande stad, där länsstyrelsen ej har sitt säte och i vars rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast en ledamot finnes som skall vara lagfaren, äger Kungl. Maj:t, jämlikt 2 § nämnda lag, när borgmästartjänsten är ledig, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela enahanda förordnande som nyss nämnts, såframt

1. ändringen med hänsyn till förhållandena i såväl staden som domsagan finnes vara till gagn för rättsskipningen,
2. statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, samt
3. ändringen icke medför ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för staden.

Borgmästartjänsten i Eksjö, vars invånarantal den 31 december 1938 uppgick till 7,114 personer, är sedan den 19 november 1936 vakant. Stadens rådhusrätt och magistrat utgöras av borgmästaren, två rådmän, vilka icke behöva vara lagfarna, samt dessutom av en extra rådmän. Under magistraten lyda en kronouppbörds-kassör och en stadsfogde. Den ena av de två illit-

terata rådmansbefattningarna innehaves av Johan Reinhold Konstantin Larsson, som är född år 1865. Den andra befattningen är däremot tillsatt allenast på förordnande, vilket innehaves av extra rådmannen Johan Albert Lorentz Aschan, som är född år 1875 och sedan den 19 juni 1929 innehar fullmakt å befattningen såsom extra rådmän. — Kronouppbörds-kassörstjänsten är tillsatt på förordnande tillsvidare och uppehålls sedan år 1928 av Märta Victoria Roke. Stadsfogde är juris kandidaten Gustaf Harald Essén, vilken är förordnad att uppehålla borgmästartjänsten under nuvarande vakans.

Enligt gällande lönestat utgår från staden till en var av de icke lagfarna rådmännen ett årligt arvode av 500 kronor och till extra rådmannen ett årligt arvode av 100 kronor. De ordinarie rådmännen äro därjämte tillförsäkrade viss andel i auktionsprovisioner. Denna andel har under senare tid uppgått till minst 400 kronor årligen för en var av dem. I fråga om kronouppbörds-kassörstjänsten föreligga, med hänsyn till att densamma uppehålls på förordnande, inga förpliktelser från stadens sida gentemot den förordnade i händelse tjänsten indrages. Stadsfogden är tillförsäkrad en årlig begynnelse-lön av 4,000 kronor, vartill komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, samt vissa sportelinkomster. Någon utfästelse från stadens sida om pensionering föreligger varken i fråga om rådmännen eller kronouppbörds-kassören och stadsfogden. Skyldighet har vid sådant förhållande ej föreskrivits för dessa att vid viss ålder avgå från tjänsten eller att övergå till annan tjänst hos staden. Stadsfogden Essén innehar föreskriven kompetens till kommunalborgmästartjänst.

Norra och Södra Vedbo domsaga består av två tingslag, av vilka det ena, eller Södra Vedbo tingslag, omsluter staden och har tingsställe därstädes. Domsagokansliet är förlagt till Eksjö och inrymt i tingslagets där uppförda, år 1910 ombyggda tingshus. För ombyggnaden hava de tingshusbyggnads-skyldige upptagit ett 40-årigt amorteringslån, löpande med $4\frac{1}{2}$ procent ränta, varå efter amortering i november 1939 återstår ett oguldet kapitalbelopp av 22,299 kronor 7 öre. I tingslaget, som vid 1938 års utgång hade 13,927 invånare, förrättas årligen tio allmänna tingssammanträden.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut har utredning ägt rum rörande Eksjöes förenande i judiciellt avseende med nyssnämnda domsaga av hovrättsrådet i Göta hovrätt Sigurd Wilde.

Utredningsmannen har utgått från att staden borde ingå i gemensamt tingslag med Södra Vedbo tingslag och att tingshusfastigheten i Eksjö efter vissa ändringar och reparationer kunde jämväl efter stadens förening med tingslaget fylla sitt ändamål, att staden för vinnande av delaktighet i samma fastighet med tillhörande inventarier skulle erlagga ett engångsbelopp, motsvarande 25 procent av ett samma egendom åsatt värde av 80,000 kronor, samt att staden för gäldande av inlösningsbeloppet, 20,000 kronor, skulle upptaga ett tjuguarigt amorteringslån efter en räntefot av 3 procent, vilket skulle medföra en årlig kostnad av 1,344 kronor 40 öre. Däremot har utredningsmannen ansett skyldighet icke föreligga för staden att efter regleringens genomförande bidra till andra tingslagets utgifter än

dem, som icke hänförde sig till ränta och amortering å det för tingshuset upptagna lånet. På grund härav och då, förutom tjänsterna vid rådhusrätten, jämväl kronouppbörds-kassörs- och stadsfogdebefattningarna kunde och borde indragas, har utredningsmannen funnit, att genom förändringen skulle uppstå en årlig merkostnad för staden av 4,888 kronor i enlighet med följande tablå:

A. Genom förändringen besparade utgifter och tillkomna nya inkomster.

Borgmästarens lön inklusive ålderstilllägg, semesterpengar och dyrtidstilllägg	kronor	4,500
Rådmanzlönerna	»	1,100
Kronouppbörds-kassörens lön 4,000 kr. med avdrag av till stads-kassan indragna sportler	»	1,500
Stadsfogdens lön inklusive ålderstilllägg och semesterpengar	»	5,400
Arvode åt stadsfullmäktiges sekreterare	»	800
Arvode åt hälsovårdsnämndens sekreterare	»	300
Besparad kostnad för skrivmaterial och övriga expenser	»	1,000
Sportelinkomster, som komma att tillföras stadens kassa	»	1,865
		Summa kronor 16,465.

B. Nya utgifter.

Kommunalborgmästarens lön inklusive ålderstilllägg	kronor	12,000
Lön åt kommunalborgmästarens skrivbiträde inkl. ålderstilllägg	»	2,500
Lön åt en exekutionsbetjänt inkl. ålderstilllägg, beklädnadsersättning, dyrtidstilllägg och semesterpengar	»	2,884
Kostnad för särskild valnämnd	»	150
Annuitet å stadens kontanta utlägg för inlösning i Södra Vedbo härads tingshus	»	1,344
Bidrag till tingslagets löpande utgifter	»	2,475
		Summa kronor 21,353.

Utredningsmannen har härtill anmärkt, bland annat, att stadens nuvarande utgifter för löner till borgmästaren och övriga ovannämnda befattningshavare vid och under rådhusrätten och magistraten vore anmärkningsvärt låga och bäst kunde karakteriseras såsom innefattande ett provisorium. Därest staden skulle behålla egen jurisdiktion, komme kostnaderna därför att uppgå till vida högre belopp än vad som en landsrättsförläggning skulle kosta. I händelse av rådhusrättens upphörande vore enligt utredningsmannens uppfattning statsverket pliktigt utgiva ersättning endast till rådmannen Larsson med belopp, motsvarande dennes årliga arvode å 500 kronor, samt till stadsfogden Essén — för den händelse denne icke bleve utsedd till kommunalborgmästare — för lön och mistade sportler med sammanlagt 6,000 kronor om året. Ehuru utredningen närmast utvisade, att genom föreningen med domsagan staden skulle åsamkas en, låt vara ringa, ekonomisk börda, ansåge utredningsmannen, att lagstadgade förutsättningar ändock förefunnes för föreningens åvägabringande samt att de rådande förhållandenas provisoriekaraktär ej blott underlättade utan även påskyndade lösningen av samma fråga.

I anledning av utredningen hava yttranden avgivits av vederbörande stadsfullmäktige, häradsrätt, häradshövding, tingshusbyggnadsskyldige, länsstyrelsen samt Göta hovrätt och statskontoret.

Stadsfullmäktige i Eksjö hava vid sammanträde den 16 mars 1939 enhälligt motsatt sig stadens förenande med domsagan. Stadsfullmäktige äro, därest staden får behålla egen jurisdiktion, villiga giva rådhusrätten en sådan organisation att densamma komme att bestå av tre lagfarna ledamöter. Ansåges det emellertid innebära ett viktigt statsintresse, att staden lades under landsrätt, finna stadsfullmäktige detta kunna och böra ske endast under de ekonomiska förutsättningar, att staten förbunde sig att övertaga — utöver vad utredningsmannen föreslagit — dels årlig sportelersättning till rådmannen Larsson med 400 kronor och årlig pension åt t. f. kronouppbörds-kassören Roke med 1,200 kronor, dels kostnaderna för inlösen i det nuvarande tingshuset, dels ock därjämte den på stadens invånare belöpande delen av kostnaderna för uppförande av nytt tingshus, vilket stadsfullmäktige med hänsyn till det nuvarande tingshusets beskaffenhet förutsåge bliva erforderligt under »de närmast kommande decennierna». Stadsfullmäktige hava beräknat de direkta årliga kostnaderna för den nuvarande egna jurisdiktionen till 20,033 kronor, för egen jurisdiktion efter omorganisation till 33,066 kronor och nya utgifter efter stadens läggande under landsrätt till 40,565 kronor. I sistnämnda belopp hava inräknats utgifter för inlösen i nuvarande tingshus med 1,344 kronor, för lån till gäldande av andel i nytt tingshus med 12,100 kronor och för ersättning till kronouppbörds-kassören med 1,200 kronor.

Beträffande innehållet i övriga yttranden får utskottet hänvisa till propositionen, sid. 6—11.

Departementschefen har för egen del anfört.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår föreligga i ärendet olika meningar om huruvida de i 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende angivna förutsättningar för meddelande mot stads bestridande av förordnande om dess uppgående i domsaga i förevarande fall föreligga. Stadsfullmäktige i Eksjö hava gjort gällande att så icke är fallet, medan utredningsmannen och Göta hovrätt hävdade den motsatta ståndpunkten samt länsstyrelsen funnit saken tveksam. Enligt min mening skulle den avsedda föreningen mellan staden samt Norra och Södra Vedbo domsaga komma att lända rättsskipningen till gagn i såväl staden som domsagan.

Vitsord synes mig även böra tillerkännas utredningsmannens och hovrättens på en ingående granskning av utredningen grundade uppfattning att förändringen jämväl kommer att bliva för staden ekonomiskt fördelaktig. Stöd för denna ståndpunkt finner jag för övrigt kunna hämtas även i stadens egna beräkningar rörande kostnaderna för bibehållen egen jurisdiktion efter omorganisation av magistraten och rådhusrätten — som för dylik händelse lär bli oundgängligen nödvändig — och i anledning av en landsrättsförläggning. Utgifterna hava nämligen av staden upptagits i förra fallet till 33,066 kronor och i det senare till 40,565 kronor, därvid emellertid i sistnämnda summa inräknats utgifter för vinnande av delägarskap i tingshuset i Eksjö med 1,344 kronor, för lån till gäldande av andel i uppförande av eventuellt erforderligt nytt tingshus med 12,100 kronor och för årlig ersättning till stadens tillförordnade kronouppbörds-kassör med 1,200 kronor eller

tillhoppa 14,644 kronor. Med hänsyn till de tingshusbyggnadsskyldiges beslut den 5 december 1939 om avstående från krav på inlösen i tingshuset samt utredningsmannens, häradshövdingens och hovrättens uttalanden om det nuvarande tingshusets framtida användbarhet och den omständigheten att staden icke har några juridiska förpliktelser mot nuvarande kronokassören vid förordnandets upphörande synas emellertid dessa poster böra frånräknas. Kostnaderna efter upphörandet av den egna jurisdiktionen bliva då endast 25,921 kronor eller sålunda 7,145 kronor lägre än vid bibehållandet av samma jurisdiktion, allt enligt stadens egna beräkningar. Det förefaller ock ligga i sakens natur, att stadens kostnader för ombesörjande av endast administrativa och kommunala uppgifter böra kunna ordnas på ett sådant sätt, att de bliva lägre än kostnaderna för såväl dessa som de judiciella uppgifterna.

Då ej heller påvisats, att i annat hänseende avsevärda olägenheter vore att befara för staden genom dess förenande med domsagan, finner jag förordnande härom kunna mot stadens bestridande meddelas. Det kan icke anses stå i överensstämmelse med de av statsmakterna antagna grundsatser för rättsskipningens framtida ordnande i städerna att utan tvingande skäl upprätthålla egen jurisdiktion för ett samhälle av så jämförelsevis ringa storlek som Eksjö, helst staden icke synes stadd i starkare utveckling. Det är också min avsikt föreslå Kungl. Maj:t att utfärda föreskrift om stadens förenande med domsagan, därvid synes böra tagas i övervägande att Kungl. Maj:t, i enlighet med de tingshusbyggnadsskyldiges medgivande, lämnar staden befrielse helt eller delvis från ansvar för tingslagets gäld vid tiden för ändringens ikraftträdande.

Innan det avsedda förordnandet meddelas, måste emellertid riksdagens samtycke utverkas till att statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöningen till innehavare av befattningar som genom rådhusrättens upphörande komma att indragas. Lika med statskontoret finner jag därvid skyldighet att av statsmedel utbetala ersättning föreligga allenast beträffande rådmännen Larsson och Aschan, och ansluter jag mig i fråga om ersättningsbeloppen till dessa till vad staden härutinnan hemställt och samtliga myndigheter tillstyrkt eller sålunda 900 kronor till Larsson och 100 kronor till Aschan, att utgå under deras återstående livstid. Anledning att, ehuru skyldighet därtill icke föreligger, ändock anslå statsmedel till ersättning åt stadsfogden Essén — för den händelse denne icke skulle utses till kommunalborgmästare — och till t. f. kronouppbörds-kassören Roke anser jag icke förefinnas, då, såsom av det föregående framgår, ett övertagande av stadens eventuella förpliktelser härutinnan icke kan anses erforderligt för att förhindra att genom förändringen merkostnad uppstår för staden. Stadens övriga i yttrandet den 16 mars 1939 framställda ersättningsanspråk kunna uppenbarligen, då för desamma grunden får anses numera bortfallen eller eljest icke föreligga, icke förordas till bifall.

Utskottet, som ansluter sig till departementschefens uppfattning, att den avsedda föreningen mellan Eksjö stad samt Norra och Södra Vedbo domsaga skulle lända rättsskipningen till gagn utan att medföra avsevärda olägenheter i annat hänseende för staden, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva att till rådmännen i Eksjö Johan Reinhold Konstantin Larsson och Johan Albert Lorentz

Aschan må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Norra och Södra Vedbo domsaga träder i kraft, från allmänna in-
dragningsstaten under deras återstående livstid utbetalas årlig gottgörelse med 900 kronor till Larsson och 100 kronor till Aschan, med iakttagande av att å förmånen dyrtidstillägg icke skall utgå.

Stockholm den 16 april 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Heiding*, *Lindström*, *Bäckström*, *Nisser*, *Boman* och *Anderson* i Arboga; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Ward*, *Åqvist*, *Andersson* i Malmö, *Hansson* i Rubbestad och *Mårtensson*.
